HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

עצמו לא הכא במאי עסקינן כגון שילדה נקבה ועד סוף העולם [א]לא אוליד חד זכר [א] א"ל משנינא שינויי דחיקי בבלאי [ב] כגון שילדה נקבות עד סוף העולם [ג]: **מתני'** [א]תמורת הבכור והמעשר ולדן וולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו כבכור וכמעשר ויאכלו במומן לבעלים מה בין בכור ומעשר לבין כל הקדשים [ב]שכל הקדשים נמכרים באיטלז ונשחטין באיטלז ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר [ג]ויש להן פדיון ולתמורותיהן פדיון חוץ מן הבכור והמעשר [ד]ובאין מחוצה [ה] לארץ חוץ מן הבכור והמעשר [ו]שאם באו תמימים יקרבו ואם בעלי מומין יאכלו במומן לבעלים א"ר שמעון מה טעם שהבכור והמעשר יש להן [ט] פרנסה ממקומן ושאר כל הקדשים אע"פ שנולד בהם מום הרי אלו בקדושתן: **גמ'** אמר [ז]רבא בר רב עזא בען במערבא המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו מי אמרינן כיון דלא קריבן לא מיחייב או דילמא כיון דקדשו מיחייב א"ל אביי ותיבעי לך המטיל מום בתשיעי של מעשר אלא מאי שנא תשיעי דלא קמיבעיא לך דרחמנא מעטיה [1] עשירי להוציא התשיעי ה"נ רחמנא מעטינהו [2] לא תפדה [ח] קדש הם הם קריבין ואין תמורתן קריבה רב נחמן בר יצחק מתני לה הכי (א) א"ר אחא בריה [ט]דרב עזא בען במערבא המטיל מום בתשיעי של מעשר מהו א"ל [ט]ותיבעי לך המטיל מום בתמורת בכור ומעשר אלא מ"ש תמורת בכור ומעשר דלא מיבעיא לך דרחמנא מעטינהו קדש הם הן קריבין ואין תמורתן קריבה תשיעי של מעשר נמי רחמנא מעטיה העשירי להוציא את התשיעי: ואם באו תמימין כו': ורמינהו [י]בן אנטיגנוס העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו אמר רב חסדא לא קשיא הא ר' ישמעאל הא ר' עקיבא דתניא ר' יוסי אומר ג' דברים משום ג' זקנים רבי ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מעשר שני [י]בזמן הזה ויאכלנו בירושלים ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית לא אם אמרת בבכור שכן טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח תאמר במעשר דלא אמרת ביכורים טעונין הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה ביכורים אין נאכלין אלא בפני הבית אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית מה לביכורים שכן טעונין הנחה תאמר במעשר דלא תלמוד לומר [3] ואכלת לפני ה' אלהיך [יא] מעשר דגנך ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך הקיש מעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית וליהדר דינא וליתי במה הצד אמר רב אשי משום דאיכא [יב]למימר מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח ומאי קסבר אי קסבר [יג]קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ל"ש בכור ולא שנא מעשר בני הבאה נינהו ואי קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא [יג] אפילו בכור נמי תיבעי לך [יד]לעולם קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא והכא במאי עסקינן כגון שנזרק דמו של בכור בפני הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים כיון דאי איתיה לדם לא בר זריקה הוא אתי בשר יליף מדם ואתי

הוא עצמו. ואע"ג דולד התמורה חזי [טו]להקרבה: **מאי הוי משני ליה.** כלומר מדקאמר משנינא לך שינויי דחיקי בבלאי מכלל דהוה ידע שינויא אחרינא: **מתני' הרי אלו כבכור ומעשר.** לכל קדושת בכור ומעשר [ב] [טז] שלא ימכרו באיטליז לאחר שנפל בהן מום ונפדו: **חוץ מן הבכור ומן המעשר.** מפני שאין [יז] הנאתן להקדש במכירתם דדמי בכור לכהן ודמי מעשר לבעלים ומשום הנאה דידהו לא מזלזלינן בקדשים (ב) [יח]: נפל בהן מום בבכור ומעשר אינו יכול להוציאן מקדושה דבבכור כתיב לא תפדה ובמעשר כתיב לא יגאל [ויקרא כז]: **חוץ מן הבכור והמעשר.** שאין באין לכתחלה מחוצה לארץ כשאר כל הקדשים: **שהבכור והמעשר יש להן פרנסה במקומן.** יש להן תקנה במקומן שירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומם לבעלים ושאר כל הקדשים אע"פ שנפל בהן מום הרי הן בקדושתן וצריך אתה לפדותן ולהעלות דמיהן ולהקריבן והואיל וסופו להקריב דמיהן יעלו הן עצמן ויקרבו [יט]: **גמ' לא מיחייב.** מלקות משום כל מום לא יהיה [כ] בו: **ותיבעי בתשיעי של מעשר.** כגון קרא לט' עשירי דקדש ואינו קרב כדאמרינן בשילהי בכורות (דף ס.) התשיעי נאכל [כא] במומו: **להוציא את התשיעי.** שלא יקרב וכיון דאינו קרב פשיטא לן דלא מיחייב המטיל בו [כב] מום הכא נמי כו': **בן אנטיגנוס ולא קבלו הימנו.** וקשיא אמתני' דקתני אם באו תמימים יקרבו: **הא ר' ישמעאל כו'.** [ג] [כג](בסיפא אתיא): **ג' זקנים.** רבי ישמעאל ור"ע ובן עזאי: בכור ומעשר ובכורים דטעונין הבאת מקום דכתיב (דברים יב) והבאתם שמה עולותיכם וגו' ותרומת ידכם אלו בכורים: **מה בכור אינו נאכל כו'.** כדמפרש לקמיה [ע"ב] דבעי מתן דמים ואימורין למזבח: [כד]**בכורים אינן נאכלין אלא בפני הבית.** דכתיב (שם כו) והנחתו לפני ה' אלהיך [כה]: **הנחה.** לפני המזבח דכתיב והנחתו לפני ה' אלהיך: **וליהדר דינא כו'.** למה לי קרא ליהדר דינא ולימא בכור יוכיח וחזר הדין הלך השוה שבהן שטעונין הבאת מקום ואינן נאכלין אלא בפני הבית אף אני אביא מעשר: **ומאי קסבר.** דפשיטא ליה דבכור אינו נאכל ומעשר שני מספקא ליה: **וקידשה לעתיד לבא.** תרוייהו בכור ומעשר בני הבאה נינהו ויקריבום הואיל והשתא נמי קדושה היא ירושלים להקריב [כו]: **ואי לא קידשה לעתיד לבא.** ואפילו הכי מספקא ליה ממעשר תיבעי ליה נמי בכור ואמאי יליף מעשר שני מבכור: **לעולם לא קידשה לעתיד לבא.** ודקשיא מאי שנא בכור דפשיטא ליה בכי האי בכור עסקינן שנזרק דמו בפני הבית וחרב כו' ויליף בשר מדם דכי היכי דאי הוה דם השתא לא היה נזרק דלא קידשה לעתיד לבא בשר נמי לא יאכל: ואתי

המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו. בפ' כל המנחות באות מצה (מנחות דף נו:) פליגי תנאי במטיל מום בבעל מום איכא למ"ד לוקה ואיכא למ"ד אינו לוקה והך בעיא דהכא לתרוייהו אפילו למ"ד התם לוקה משום דחזיא להקרבה קודם המום אבל הני דלא חזיא לעולם להקרבה לא לקי או לא שנא ולמ"ד התם אינו לוקה היינו משום דמעיקרא נמי היה בו מום [כז] אבל הכא דמעיקרא היה תם לקי או לא שנא:

אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא בבכור נמי נייתי. פרש"י בזבחים (דף קז:) דלמ"ד קדשה לעתיד לבא מקריבין אע"פ שאין בית וא"ת והא בעינן מזבח וליכא וי"ל דפריך מבכור שנשחט ונזרק דמו קודם שחרב הבית דאין חסר אלא אכילה לפנים מן החומה דומיא דמעשר אי נמי י"ל דפריך הכי בכור נמי נייתי ויבנה מזבח [כח] ואי קסבר לא קדשה לעתיד לבא בכור נמי תיבעי ה"ג רש"י וקשה דלמ"ד לא קדשה לעתיד לבא (פ) אין קדושה בירושלים יותר משאר ערים ועוד דאמר פ' בתרא דזבחים (ג"ז שם) דלמאן דאמר לא קדשה לעתיד לבא מעשר שני נאכל בכל ערי ישראל ויש לתרץ מיהא קושיא שניה דמיירי הכא [כט] במעשר שנזרע קודם שחרב הבית שהיה טעון הבאה בירושלים דבהכיא לא אמר דנאכל בכל ערי ישראל:

הכי גרים רש"י לעולם קסבר לא קדשה לעתיד לבא. וקשה דאם כן למה לי האי טעמא דאיתקש בשר לדם תיפוק ליה דנפסל ביוצא דכמי שאין לו חומה דמי ועוד דאמר בזבחים [ל] (דף ס.) מזבח שנפגם אין אוכלין בגינו קדשים קלים ומפיק ליה מהאי טעמא דאיתקש בשרו לדמו והכא אמר דהך היקשא דבשר לדם הוי למ"ד לא קדשה לעתיד לבא לכן נראה לר"י דה"ג אי קסבר לא קדשה לעתיד לבא מעשר שני לא לייתי ובמעשר שנזרע קודם שחרב הבית כדפ"ל וה"ג לעולם קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא ודקשיא לך בכור נמי לייתי הכא במאי עסקינן שנזרק דמו לפני הבית וחרב הבית כו' והשתא מיתרצו כל קושיין ודקדק מורי בשלמא בכור שנזרק דמו לפני הבית דאינו נאכל אלא בפני הבית כדמפרש גמרא דאיתקש בשר לדם אבל בכורים שהיה להם הנחה לפני הבית מ"ט אין נאכלין אלא בפני הבית ואמר מורי ה"ר מ"ר דשפיר הם נאכלין אפילו בזמן הזה והא דאמר [לא]דאין נאכלין דלא היה להן הנחה לפני הבית והדברים מוכיחין מדפריך עלה מה לבכורים שכן טעונין הנחה והא דמוקי בבכור שנשחט ונזרק דמו לפני הבית אמסקנא דברייתא קאי דמקיש מעשר לבכור ומסתמא בכור דומיא דמעשר דאינו חסר אלא הבאת מקום והיינו כשנזרק דמו לפני הבית אבל ברייתא לא איירי אלא בבכורים שלא הונחו אבל הונחו לפני הבית אפשר דנאכלין אף לאחר חורבן:

מסורת הש"ס

א) זבחים לז: [בכורות נז.], ב) בכורות לא. [וש"נ], ג) [זבחים עה: [illegible]], ד) [עי' תוס' זבחים לז: ד"ה בכור], ה) [עי' תוס' בכורות דף נג. ע"ב ד"ה כל קרבנות. ש"מ], ו) [לעיל כ: ע"ש], ז) [נזכר [illegible]], ח) [illegible] ט) [illegible] י) מכות יג. [illegible] כ) חלה פ"ד מי"א, ל) [illegible] מ) [illegible] ס) [illegible] ע) [illegible] פ) [illegible] (ר"ב רנשבורג).

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתני לה הכי אמר רבא בריה: (ב) רש"י ד"ה חוץ מן וכו' מזלזלינן בקדשים הס"ד ואח"כ מ"ה יש להם פדיון אם נפל בהן מום:

הגהות הגר"א

[א] גמ' א"ל משנינא כו'. נ"ל [illegible] [ב] רש"י ד"ה הרי. [illegible] [ג] ד"ה הא. בסיפא כו' פי' מלתא דר"ע:

רבינו גרשום

הכא במאי עסקינן. דיבא בדמיהן כגון שילדה נקבה דנקבה ילדה: **משנינא לך שינויי דחיקי בבלאי.** דעיילא פילא בקופא דמחטא אין דמתניתין בהכי עסקינן דילדה נקבה עד סוף העולם: **ואי לאו שינוי דחיקי** כי האי גוונא מאי הוה יכיל לשנויי בה: הוה יכל לשנויי. האי דקתני יפלו דמיהן לנדבה היינו כי ילדה נקבה אבל ילדה זכר יקרב עולה (כדאמינא אנא כדאמרן) (מתני') **ויאכלו במומן לבעלים:** בלא פדיון כבכור ומעשר שאין בהן פדיון דכתיב בהו לא תפדה ולא יגאל: **שכל הקדשים נמכרים באטליז.** משום דרווח הדמים להקדש חוץ מבכור ומעשר שהנאתן לבעלים: **ובאין מחוצה לארץ** להקריבן חוץ מן הבכור ומן המעשר שאין באין ואף על פי כן אם באו כאן דיעבד בכור ומעשר יקרבו ואם בעלי מומין יאכלו במומן לבעלים בלא פדיון: **ואמר רבי שמעון מה טעם.** בכור ומעשר אין באין מחוצה לארץ לפי שבכור ומעשר יש להן פרנסה במקומן. שיכול לפרנסן בחוצה לארץ עד שעה שיפול בהן מום ויכול לאלתר כשיפול בהן מום יכול לאוכלן בלא פדיון הילכך אין צריך להעלותן: **ושאר כל הקדשים** אין להן פרנסה בחוצה לארץ שיהו ניתרין לאלתר כשיפול בהן מום בלא פדיון אלא צריכין פדיון הילכך הרי הן בקדושתן וחמירי מבכור ומעשר הילכך באין מחוצה לארץ: **המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו.** (חומרן) דאמרן המטיל מום (בבהמת) בשאר קדשים עובר משום חמשה לאוין הכי מאי מי **אמרינן כיון דלא קרבי.** דכתיב לא תפדה קדש הם הם קרבין ואין תמורתן קרבין ויליף מעשר העברה העברה מבכור והילכך לא מיחייב: **או דילמא כיון דקדשן.** כדכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש מיחייב: **ותיבעי ליה המטיל מום בתשיעי של מעשר.** דלא קרב כדתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין התשיעי נאכל במומו לבעלים והעשירי מעשר והאחד עשר קרב שלמים אבל התשיעי לא קרב אלא מאי שנא כו': **בן** (אטיטס) **אנטיגנוס** העלה בכורות ולא קבלו ממנו אפילו דאיעבד: **לא קשיא.** הא דקתני ואם באו תמימים יקרבו **כר'** ישמעאל דמקיש לקמן מעשר שני לבכור מה בכור אין נאכל אלא בפני הבית מכלל דאפילו בכור חוצה לארץ יאכל לפני הבית: והא דקאמר ולא קבלו ממנו [היינו] **כר' עקיבא** דמקיש לקמן בכור למעשר מה מעשר שני אינו בא אלא מן הארץ דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך וכו' אף בכור נמי אינו בא אלא מן הארץ: **משום ג' זקנים.** ר' ישמעאל ור' עקיבא ובן עזאי. **בכור טעון הבאת מקום.** דכתיב והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם כו'. **מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית.** כשהיה דמו קרב למזבח אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית ובזמן שאין בית אין נאכל (אלא) (אפי') בירושלים: **בכורים יוכיחו** שאין בהן מתן דמים ואימורין וטעונין הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכורים אין נאכלין אלא בפני הבית [illegible]

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ג מהלכות תמורה הלכה ב:
לח ב מיי' פ"ו שם הלכה ו:
לט ג מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הלכה יב ופ"ו מהלכות בכורות הלכה יח:
מ ד מיי' פ"ה מהל' ערכין הלכה יא ופ"ו מהל' איסורי מזבח הלכה ה:
מא ה מיי' פ"ג מהל' תמורה הלכה ה:
מב ו מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הלכה יב ופ"ג מהלכות תמורה הלכה ג:
מג ז מיי' פ"ח מהלכות מעה"ק הלכה ב:
מד ח מיי' פ"ו מהל' בכורות הלכה ה:
מה ט מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הלכ' ט:
מו י מיי' פ"ב מהלכות מעשר שני הל' ב [נוש"ע י"ד סי' שלא סעי' קלכ]:
מז כ מיי' פ"ו מהלכות הקרבנות הלכה טו:
מח ל מיי' פ"ו מהלכות בכורים הלכה ב:
מט מ מיי' פ"ו שם הלכה יב:
נ [מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכ' ו ופי"ב מהל' שמיטה הלט"ו ופ"ו מהל' בית הבחירה הלט"ו]:

תורה אור השלם

1. וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹּדֶשׁ לַייָ׃ ויקרא כז לב
2. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַייָ׃ במדבר יח יז
3. וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים׃ דברים יד כג

מוסף רש"י

מובא בסוף המסכת

שינויי נוסחאות

א] העולם ולא אוליד (ש"מ) ב] כגון שילדו (יעב"ץ) ג] העולם. [illegible] ט] א"ל אביי ותיבעי לך (ש"מ) י] שני ויאכלנו בירושלים בזמן הזה ודין (ש"מ) יא] וגו' מעשר כצ"ל (יעב"ץ) יב] דאיכא למפרך מה (ש"מ) יג] לא מעשר שני לא ליבעי ל"א אפילו (ש"מ) יד] אמרבינא [אא"ה כך היה גירסתם וכן גריס הרגמ"ה וכן הגרסא בזבחים ס ע"ב] טו] להקרבה. הס"ד ומה"ד ולא אוליד חד זכר בתמיה. הס"ד ומה"ד מאי (ש"מ) טז] שלא ישחטו באיטליז לאחר שנפל בהן מום לא יפדו אותן הס"ד (ש"מ) יז] שאין הנאה להקדש (ש"מ) יח] בקדשים אבל שאר קדשים שהוממו נמכרים באטליז שהנאתן להקדש קפצי עלייהו זבינא ונמכרים ביוקר הס"ד. ומה"ד ויש להם פדיון לשאר קדשים להוציא לחולין ליגזז וליעבד הס"ד. ומה"ד ולתמורתן נמי פדיון לאחר שהוממו הס"ד. ומה"ד חוץ מהבכור והמעשר שאע"פ שהוממו אינו יכול להוציאו מקדושתן דבבכור כתיב לא תפדה ובמעשר כתיב לא יגאל ותמורתן נמי אין להן פדיון הס"ד. ומה"ד שאר קדשים באים מחו"ל כדאמרינן במנחות (פג ע"ב) כל קרבנות הצבור והיחיד באים מחו"ל חוץ מן הבכור והמעשר שאינן באין לכתחילה מחו"ל אבל אם באו תמימים יקרבו ויאכלו במומן לבעלים בכור לכהן ומעשר לישראל: כולה מתני' ר"ש וקא מפרש מה טעם בכור ומעשר לא באים מחו"ל כשאר קדשים. הס"ד ומה"ד שהבכור כו' (ש"מ) יט] ויקרבו. פרנסה תקנה כעין דגרסינן (ב"ב יד ע"א) פרנסת ארון (ש"מ) כ] לא יהיה לא יטיל בו מום הס"ד כא] במומו. ולא קרב (ש"מ) כב] מום הואיל ומעטינהו קרא מהקרבה הכי נמי כג] גי' ל"ק וכולן אתיין בספרי נ"א ולכתחלה דלא יביאו בספרי איתי טעמא כד] מה בכורים (צ"ק) כה] אלו בכורים (צ"ק) כו] להקריב הס"ד. [illegible]

שיטה מקובצת

ר"י אומר יכול יעלה אדם מעשר שני בירושלים ויאכלנו בלא פדיון. דסבר קדושה הארץ לא בטלה וצריך להפריש תרומות ומעשרות. תוס' אחרות: מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית כו'. [illegible] רש"י ד"ה ביכורים אינן נאכלים אלא בפני הבית דכתיב לפני ה' אלהיך. גליון [illegible] קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וכו'. [illegible] לבא. גליון ועוד דאי לא קדשה [illegible] לא יוכל לאכלו בירושלים לכן כו':

SHAS MOZNAIM